

Učiteljski

TOVARŠ.

Izhaja
1. in 15. dne vsakega
meseca na celi pol.

List za šolo in dom.

Velja
za vse leto 2 gl. 50 kr.,
za pol leta 1 gl. 30 kr.

List 8.

V Ljubljani 15. aprila 1872.

Tečaj XII.

Domovina.

Domovina, mili kraj,
Kjer visoke so goré,
Kjer zelene so planine
Mile trate in doline,
Cerkve bele kjer stojé,
Domovina, mili kraj!

Domovina, mili kraj,
Kjer se rožce scvitajo,
Bistre vode kjer tečejo,
Drobne ptičice pojejo,
Kjer preljubi moji so,
Domovina, mili kraj!

Domovina, mili kraj,
Kjer sem ležal v zibelki,
Mili mamci v oko gledal,
Kjer sem perve vence spletal,
Kjer sem vžival zlate dni,
Domovina, mili kraj!

P.

Samostalnost.

Kako veličasten, vzvišen in spoštljiv je pogled samostalnega človeka! Radujemo se, ako ga vidimo dobro delati, pa tudi samopridnosti služočemu ne moremo odreči nekake pohvale in priznanja. Kako siromašen pa je nasproti terst, ktereга veter sim in tje maje! Ali nas ne gane v serce žalost pri pogledu onega, kateri je primoran zavoljo raznih razmer z nepremagljivo silo uklanjati in opletati se pod samovoljnostjo drugih? Ali nismo nejevoljni, ako vidimo družega, da bi ustregel le svojim željem, odpoveduje se prostovoljno svoji samostalnosti!

Za obče človeško društvo so taki nestanovitni ljudje prava bolezen in ugnjida. Že Solon dal je bil zakon, po katerem ni smel biti pri razsodbah in prepirih raznih strank nihče nobenostransk, ter je obsojeval

nedoločnost, brezčutnost in mlačnost. Se vé, da mi takega zakona sedaj nimamo, vendar po svojem bitji svoje veljave tudi še dandanes zgubil ni, ter veljá na vse veke; kdor ga ne spolnuje, je slabotnik. Res je, in ne dá se tajiti, da vselej in v vsakem slučaju ne moremo samostalno delati v boju raznih strank, vendar se pa znotranji samodjavnosti in samostalnosti nikdar odreči ne smemo. Iz nesamostalnosti izvira dostikrat nedejavnost in nemarnost, kar je vzrok, da se v posamesnih društvih, v državah in drugod marsikteri gnjili madež nahaja, kot večna bolezen. Veliko se bode zboljšalo še le ta čas, kedar se bode ljudstvo povzdignilo k pravi samostalnosti, ter se ne bode pustilo od volje drugih enkrat naprej, enkrat nazaj, enkrat na desno in drugo pa zopet na levo tišati. Naval sedanje dobe obrača svojo pozornost na to sverho, ter zahteva po pravici večjo in obširnišo samostalnost za družbo kot za posamesnika. Že je marsikteri zaderžek prostega in samostalnega gibanja padel in se razušil, in tajiti ne moremo, da je ta ali uni dogodjaj sedanje dobe tù in tam povod bil strahu in sumičenju; pa sedaj ne veljá več plašljivost in nemirnost. Kar je v krilu časa kot zgodovinski razvoj in razsnova, to predere gotovo prej ali pozneje tudi naj debeleje skladavnice zaderžkov, in kar se mora sedanji čas gledé samostalnosti storiti, je to, da se ljudstvo povzdigne do stopinje, da more ono svojo samostalnost v moški dobi prav in modro rabiti. Da pa do tega dospé, potrebno je, da se že v mladosti napeljuje in vzreja k pravi, popolni znotranji samostalnosti, kar je ljudske šole ena naj prvih in najimenuitniših nalog.

Samostalnost posamesnega človeka pa obsega dvoje. Pervič je v tem pomenu samosvojnost od drugih ljudi; drugič pa zahteva, ako je prave verste, tudi gospodarjenja viših zmožnosti čez niže, uma ali pameti čez čutnost.

Zato je tudi navadno izrek na eno stran: „Boj se in padi z lastno glavo; stori svoje, stori urno! Bolje prostemu pri lončenem loncu, kot suznjemu pri gosposki mizi;“ na drugo stran pa veljá: „Sam sebe premagovati je vojska naj težja; sam sebe zmagati, je zmaga naj lepša!“ Šola ima posebno s samostalnostjo druge verste — z notranjo — opraviti. Znotranja samostalnost pa je tudi prva in najpotrebniša. Kdor ni sam v sebi prost, kdor ne zna sebe gospodovati, t. j. da ne postavi pameti čez nagnjenja in želje, zastoj je naš trud, mu podeliti vnanjo samostalnost in prostost do drugih ljudi; kajti vsak ga lahko premaga, da se zna njegovi poželjivosti prikupiti in streči.

Samostalnost človeka nasproti samemu sebi, t. j. kot moč za postalo samosebno delovanje, je najviša stopinja, ktereje so podlaga lastno mišljenje, samočutje, zaupanje samemu sebi, samodelavnost i. t. d.

Da pa človeka do lastnega mišljenja pripravimo, moramo ga vaditi, da že v mladosti sam ogleduje, posluša in občuti. Napačno je, ga le

napeljevati samo na besedo verjeti, kar se godí v njegovem okrožji. Taki nerazumljivi stavki so pa dostikrat tudi še celó zeló škodljivi, ker ljudstvo napeljujejo k nemislečnosti. Tako ravnanje je tudi krivo, da spodkoplje človeku zaupanje v lastno zmožnost mišljenja, brez kterega se pa prosto, samobitno mišljenje ne more misliti. Ako hočemo koga k dušni neodraščeni in nesamostalnosti prisiliti, tedaj ga le silimo izrekovati vedno nerazumljive stavke po besedah — vsaj drugače ne gre — in spomin njegov bodemo zadušili. Pozabiti pa ne smemo, da je škoda, po dušni samosilji ali despotizmu storjenega jako velika, in da se le redkokrat popraviti more!

(Konec prih.)

Materini jezik v ljudski šoli.

Mnogo jih je, ki menijo, da otrokom ni treba učiti se materinega jezika, ker ga že od dóma znajo; a to je zeló kriva misel. Ako se jezik v šoli pravilno ne pili, ne more nikoli povzdigniti se do višje stopnje. Dolžnost vsakega učitelja je tedaj, da v šoli skerbí za izobraževanje materinega jezika. To naj se godí že pri pervencih v prvem razredu, in to toliko bolj, ker tû se otroci na prvi stopnji učé prav govoriti in pisati.

Ako se ta nauk v prvem razredu zanemari, se pozneje težko popravi, zakaj prvi vtisi jezikovih izrazov so naj globokeji, od tod tudi toliko krajnih narečij (lokalizmov v jeziku).

Pred vsem drugim se mora otroku buditi občutek za lepi govor. Ta pa se budí in vterja s tem, da učitelj sam lepo govóri in učencem popravlja slabe besede in izgovore in da hvali pravilno govorjenje.

Ves slovnični nauk se v tem razredu naslanja na kazavni nauk in na nauk pri branji in pisanji.

Kazavni nauk budí sicer duha — a jezika ne izobražuje, če se ž njim ne združuje nauk v jeziku, je tedaj le nauk na pol.

Pri kazavnem nauku naj učitelj pazi na te-le točke:

1) Pri govorjenji naj učitelj pri začetku rabi gole in sploh kratke stavke, posebno ker so taki lastnina slovenskega jezika. Varuje naj se razširjenih in dolgih zapletenih stavkov. Skušnja učí, da otroci ložeje in lepše izgovarjajo zložene stavke (priredne in podredne) kakor pa take, v kterih se osebek in povedek določujeta in opisujeta z mnogimi določili.

2) Kar otroci izgovarjajo, morajo tudi razumeti; tedaj naj se jim zaumki za vsako besedo posebej popred dokažejo, preden se od njili tirja, da o tem kaj govóré.